

Ochrana osobnosti a bezdůvodné obohacení

Užije-li někdo cizí podobizny nebo jiného chráněného statku ve smyslu § 12 odst. 1 obč. zák. pro účely propagace výrobků nebo služeb, získává určitou majetkovou hodnotu, která odpovídá hodnotě úplaty za souhlas dotčené osoby k takovému užití. Neobdrží-li dotčená osoba za užití chráněného statku příslušnou úplatu, projeví se to, pokud ovšem neudělila souhlas k bezplatnému užití, negativně v jejích majetkových poměrech. Dojde-li tedy k užití chráněných statků pro reklamní účely, aniž by dotčená osoba obdržela úplatu za takové užití nebo souhlasila s užitím bezplatným, lze dovodit, že tomu, kdo chráněné statky užil, vzniká na úkor dotčené osoby bezdůvodné obohacení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 4755/2009, ze dne 20.7.2011)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců a) H. V., a b) M. M., zastoupených Mgr. J.G., advokátkou, se sídlem v Ch., proti žalovaným 1) B. M. v. o. s., se sídlem v P., zastoupené JUDr. M. Š., advokátem se sídlem v P., a 2) M. Czech Republic, s. r. o., se sídlem v P., zastoupené JUDr. M. M., advokátkou se sídlem v P., o vydání bezdůvodného obohacení, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 7 C 395/2007, o dovolání žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2009, č. j. 23 Co 194/2009-155, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 6. 2009, č. j. 23 Co 194/2009-155, pokud jím byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v rozsahu, ve kterém byla zamítnuta žaloba proti první žalované, se zrušuje. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 1. 10. 2008, č. j. 7 C 395/2007-124, pokud jím byla zamítnuta žaloba proti první žalované, a ve výrocích o nákladech řízení mezi žalobci a první žalovanou, se zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

A. Předchozí průběh řízení

Žalobou podanou dne 23. 7. 2007 k Obvodnímu soudu pro Prahu 5 se žalobkyně a) domáhala na žalovaných zaplacení částky 2.823.374,325 Kč s příslušenstvím a dále se žalobce b) domáhal na žalovaných zaplacení částky 1.065.085,665 Kč s příslušenstvím. Uvedli, že žalované neoprávněně užily jejich podob a jmen v reklamě propagující výrobky první žalované, tj. týdeníky Pestrý svět a Rytmus života. Druhá žalovaná je dle zjištění žalobců zpracovatelem reklamních spotů, které byly k propagaci výrobků první žalované vysílány na televizních stanicích TV Nova a TV Prima. Podle žalobců se žalované bezdůvodně obohatily na úkor žalobců, neboť první žalovaná neposkytla žalobcům úplatu za užití jejich jmen a podob v reklamě, ačkoli by tomu tak při standardní kontraktaci bylo. Žalobci rovněž namítli, že užití podob a jmen žalobců v reklamě bez jejich souhlasu je protiprávním jednáním. Žalované nikdy tento souhlas neměly, ani se jej nikdy nesnažily získat, a proto nemusely vynaložit žádné finanční prostředky na získání souhlasu. Odpovědnost obou žalovaných je podle žalobců dána společně a nerozdílně, když k protiprávnímu jednání došlo shodně u obou žalovaných.

První žalovaná namítala, že předmětné reklamní spoty byly vyrobeny a odvysílány pouze za účelem propagace jejich produktů, týdeníků Rytmus života a Pestrý svět, přičemž propagováno bylo vždy aktuální vydání periodika s upozorněním na některé články, které jsou jeho obsahem. Dále zdůraznila potřebu důsledně rozlišovat aktivní využití známé osobnosti, jejího jména či podoby v

reklamě, kdy je popularita takové osobnosti využita k propagaci určitého výrobku (jak je tomu v případě herce J. K. a reklamy na deník AHA) od situace, o kterou jde v projednávané věci, kdy jsou články o známých osobnostech a nosič takových informací pouhým výrobkem, a kdy pouze tento výrobek je představován formou reklamy. V takovém případě jsou žalobci pouze předmětem zpravodajské činnosti a nárok na honorář jim nevzniká. Pokud jde o namítaný nedostatek souhlasu k užití podob a jmen žalobců v reklamě, odkázala první žalovaná na zákonnou zpravodajskou licenci dle § 12 odst. 3 obč. zák., a to s tím důsledkem, že na straně první žalované nemohlo dojít ke vzniku bezdůvodného obohacení.

Druhá žalovaná namítala, že není ve věci pasivně legitimována, neboť není zpracovatelkou předmětných reklamních spotů. V této souvislosti uvedla, že je reklamní agenturou, která se nezabývá a nikdy nezabývala výrobou a zpracováním reklamy, nýbrž na základě smluv uzavřených s první žalovanou pouze nakupovala vysílací čas a prostor v rámci televizního vysílání. Dále druhá žalovaná uvedla, že neodpovídá za podklady předávané k vysílání ani věcně ani právně a rovněž není oprávněna ani technicky schopna do obsahu obdržených reklamních spotů zasahovat. Druhá žalovaná rovněž namítala, že žaloba není důvodná, neboť právem první žalované jako vydavatelky je obracet se prostřednictvím reklamy na spotřebitele a informovat je o svých produktech. Navíc je běžnou a přípustnou praxí, že periodika propagují i v jiných médiích své produkty se sdělením obsahu jednotlivých článků.

Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 23. 1. 2008, č.j. Ncp 3072/2007-44, rozhodl, že k projednávání a rozhodnutí věci je v prvním stupni příslušný Obvodní soud pro Prahu 5, neboť předmětem řízení je vydání bezdůvodného obohacení a nikoli nárok na peněžitou satisfakci za neoprávněný zásah do osobnostních práv.

Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 1. 10. 2008, č.j. 7 C 395/2007-124, žalobu zamítl. Námitku druhé žalované ohledně nedostatku pasivní legitimace shledal důvodnou, neboť druhá žalovaná nebyla zadavatelkou ani zpracovatelkou předmětných reklamních spotů a na základě smlouvy o poskytování mediálních služeb pouze zajišťovala pro první žalovanou nákup reklamního prostoru v médiích. Neodpovídala proto za obsah reklam, které předávala do vysílání, a nebyla oprávněna do nich zasahovat. Soud prvního stupně dále dospěl k závěru, že žalobci neprokázali, že by se první žalovaná na jejich úkor obohatila. Vzal za prokázané, že reklamy na předmětná čísla periodik Pestrý svět a Rytmus života obsahovaly pouze výčet článků aktuálního čísla, aniž by o žalobcích bylo uváděno něco nad rámec obsahu článků, s výjimkou slov a krátkých vět typu „Šok!“ apod. nebo grafického ztvárnění, jejichž zřejmým účelem bylo zaujmout adresáta reklamy, nikoli však klamavě informovat potenciální čtenáře. Podle soudu prvního stupně nebylo v daném řízení namísto řešit ani pravdivost a objektivnost těchto článků, neboť ohledně těchto skutečností mají žalobci možnost bránit se žalobou proti zásahům do svých osobnostních práv. Soud prvního stupně uzavřel, že žalobci časopisy vydávané první žalovanou nepropagují a předmětné reklamní spoty ani nebudí dojem, že by tak činili. Je podnikatelským rizikem první žalované, o kterých osobnostech ze společenského a kulturního života bude psát a jak často, byť dlouhodobě vysoká popularita žalobkyně a) jí do jisté míry může zaručit určitý okruh čtenářů, pokud o ní bude psát ve svých časopisech, což je však možné říci i o jiných osobnostech.

K odvolání žalobců Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 17. 6. 2009, č.j. 23 Co 194/2009-155, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že pokud jde o obsah reklamy, pak se žalobci měli možnost domáhat plnění, ale nikoliv žalobou na vydání bezdůvodného obohacení z nepoctivých zdrojů. Došlo-li k zveřejnění podob žalobců a údajů o nich bez jejich souhlasu a případné odměny, pak se měli podle odvolacího soudu domáhat satisfakce žalobou na ochranu osobnosti.

B. Dovolání a vyjádření k němu

Oba žalobci podali dovolání proti výroku rozsudku odvolacího soudu o potvrzení rozsudku soudu prvního stupně ve věci samé ve vztahu k první žalované. Jeho přípustnost spatřovali v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., neboť jde podle jejich názoru o věc zásadního právního významu. Jako dovolací důvod uvedli nesprávné právní posouzení věci podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.

Podle dovolatelů nelze uplatněný nárok kvalifikovat jako nárok na ochranu osobnosti, nýbrž jako nárok z bezdůvodného obohacení. Podstatou vzniku bezdůvodného obohacení je podle dovolatelů skutečnost, že první žalovaná použila jejich podob a jmen v reklamě na podporu prodeje svých výrobků, aniž by za toto užití vynaložila jakékoli finanční prostředky, které by jinak nutně musela vynaložit, neboť žalobci by v reklamě rozhodně zdarma nevystupovali. Předmětem sporu naopak podle žalobců není otázka, zda a do jaké míry užití jejich jmen a podob v reklamě žalobce dehonestuje. Podle dovolatelů se ve věci jedná o bezdůvodné obohacení z nepoctivých zdrojů, neboť první žalovaná získala majetkový prospěch způsobem, který právní řád neuznává, tj. tím, že bez souhlasu žalobců užila jejich jmen a podob v reklamě. Vzhledem k podobě a obsahu předmětných periodik pak jednání první žalované nemůže být kryto zpravodajskou licencií.

Dovolatelé dále dovozují, že předmětný nárok nelze posoudit jako nárok na náhradu škody, jelikož škodou by v daném případě byla náhrada za neuskutečněné kontrakty, které by v důsledku neoprávněného užití podob a jmen žalobců v reklamě první žalovanou nemohli žalobci uzavřít se třetími osobami.

Zásadní právní význam dovozují dovolatelé z rozhodovací praxe obecných soudů, které se doposud nezabývaly otázkou, do jaké míry je či není přípustná podoba reklamy na tištěná periodika, resp. užití osobností v rámci takové reklamy a rovněž odpovědí na otázku, o jaký právní vztah půjde v situaci, kdy užití atributů osobnosti v takové reklamě nebude po právu.

Žalované se k podanému dovolání nevyjádřily.

C. Přípustnost

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) zjistil, že dovolání je včasné, podané oprávněnými osobami, zastoupenými advokátem a splňuje formální obsahové znaky předepsané § 241a odst. 1 o.s.ř.

Vzhledem ke skutečnosti, že napadené rozhodnutí bylo vyhlášeno před dnem účinnosti zákona č. [7/2009](#) Sb., dovolací soud věc s ohledem na čl. II bod 12 cit. zákona projednal podle občanského soudního řádu ve znění před 1. 7. 2009.

Jelikož odvolací soud potvrdil první rozsudek soudu prvního stupně v dovoláním napadené věci, může být přípustnost dovolání založena jen za podmínky upravené v § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., tj. pokud dovolací soud, za použití hledisek příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí je zásadního právního významu. Ten je podle § 237 odst. 3 o.s.ř. (ve znění před novelou č. [7/2009](#) Sb.) dán zejména tehdy, jestliže napadené rozhodnutí řeší právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu ještě nebyla řešena, která je odvolacími nebo dovolacím soudem řešena rozdílně, nebo řešila-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Z obsahu podaného dovolání lze dovodit dvě otázky, které v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly řešeny, a které proto zakládají přípustnost dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.:

- I. Může se žalobce na základě tvrzení, že žalovanému vznikl v důsledku zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobce majetkový prospěch, domáhat vydání bezdůvodného obohacení?
- II. Je použití jména a podobizny fyzické osoby v reklamě na tiskové periodikum za situace, kdy obsahem propagovaného periodika je zpravodajství o dotčené osobě, kryto zpravodajskou licencií ve

smyslu § 12 odst. 3 obč. zák.?

D. Důvodnost

Dovolání je důvodné.

a) Právní povaha nároku žalobců jako nároku z bezdůvodného obohacení.

1. V souzené věci žalobci svůj nárok skutkově vymezili tak, že první žalovaná bez souhlasu žalobců použila jejich jména a podoby v reklamním spotu, ačkoli za standardních okolností by byla nucena uzavřít s žalobci za úplatu smlouvu o účinkování v reklamě. Dovolací soud se zabýval právní povahou takto uplatněného nároku.

2. „Předpokladem vzniku právního vztahu z bezdůvodného obohacení je neoprávněné získání majetkových hodnot jedním subjektem (buď se jeho majetkový stav zvětšil, nebo – ač se tak stát nemělo – se snížil), a to na úkor jiného, v jehož majetkových poměrech se tato změna negativně projevila. Újma jednoho je v podstatě důsledkem obohacení druhého. K neoprávněnému získání prospěchu se nevyžaduje protiprávní úkon (jako je tomu u odpovědnosti za škodu), nýbrž jde o objektivně vzniklý stav, kdy bez právem uznaného důvodu došlo k přesunu majetkových hodnot od jednoho subjektu k druhému.“ [srov. Škárová in: Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, (dále jen „černý komentář“) s. 1325, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2010, sp. zn. 28 Cdo 2368/2010, nebo ze dne 18. 2. 2009, sp. zn. 28 Cdo 4820/2008].

3. Podle § 12 odst. 1 obč. zák. [p]ísemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy smějí být pořízeny nebo použity jen s jejím svolením. Takové svolení může být fyzickou osobou uděleno úplatně nebo bezúplatně. Úplatnost bývá obvyklá tam, kde má dojít k obchodnímu použití chráněných statků, např. v reklamě na zboží [srov. Telec, I. in: Eliáš, K. a kol.: Občanský zákoník. Velký akademický komentář, 1. svazek, Praha: Linde 2008, (dále jen „červený komentář“) s. 134]. To platí tím spíše u podobizen, obrazových snímků a obrazových a zvukových záznamů známých umělců, sportovců a dalších osob z oblasti tzv. showbyznysu, u kterých je vystupování za úplatu v reklamě na různé produkty běžným způsobem výdělků.

4. Užije-li tedy někdo cizí podobizny nebo jiného chráněného statku ve smyslu § 12 odst. 1 obč. zák. pro účely propagace výrobků nebo služeb, získává určitou majetkovou hodnotu, která odpovídá hodnotě úplaty za souhlas dotčené osoby k takovému užití. Neobdrží-li dotčená osoba za užití chráněného statku příslušnou úplatu, projeví se to, pokud ovšem neudělila souhlas k bezplatnému užití, negativně v jejích majetkových poměrech. Dojde-li tedy k užití chráněných statků pro reklamní účely, aniž by dotčená osoba obdržela úplatu za takové užití nebo souhlasila s užitím bezplatným, lze dovodit, že tomu, kdo chráněné statky užil, vzniká na úkor dotčené osoby bezdůvodné obohacení (srov. k tomu např. Hajn, P.: Umělci a sportovci v reklamě. Právní rozhledy č. 2/1995, s. 55-57; v zahraniční literatuře obdobně Schlechtriem, P. Privacy, Publicity and Restitution of Wrongful Gains: Another New Economy. Oxford University Comparative Law Forum 3, 2001, k dispozici na <http://ouclf.iuscomp.org/articles/slechtriem.shtml>, přistoupeno 18. 1. 2011).

b) Příslušná skutková podstata bezdůvodného obohacení.

5. Podle § 451 odst. 2 obč. zák. [b]ezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů. V projednávané věci bylo mezi účastníky nesporné, že k užití podobizen žalobců došlo bez jejich souhlasu a první žalovaná si byla

jejich nesouhlasu vědoma. První žalované se tak ze strany žalobců nedostalo žádného plnění, a to ani ve formě strpění činnosti žalované. Za této situace je dle názoru dovolacího soudu třeba nárok žalobců podřadit pod skutkovou podstatu bezdůvodného obohacení z nepoctivých zdrojů.

6. Dle dosavadní judikatury a literatury pojem „nepoctivý zdroj“ zákon nedefinuje; je za něj považováno takové nabytí hodnot, které není v právním řádu uznáváno. Jde především o případy, kdy je prospěch získán trestnou činností, nedovoleným podnikáním, spekulací (např. s cizí měnou), obchodováním s pašovaným zbožím, popř. činností, která sice nedosahuje intenzity trestné činnosti nebo činností z různých důvodů trestně nepostižitelnou (pro nepřičetnost pachatele, pro amnestii apod.), která však je v rozporu s dobrými mravy (srov. černý komentář, s. 1331., dále Zprávu Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 1975, sp. zn. Cpj 34/74, a Zprávu Nejvyššího soudu SSR ze dne 22. 11. 1985, sp. zn. Pls 2/85, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 26/1975 a R 25/1986). Povinnost vydat majetkový prospěch z nepoctivých zdrojů vzniká podle zákona tomu, kdo jej získal. Tím je ten, kdo svou činností nabyl majetkový prospěch na úkor jiného takovým způsobem, který není v právním řádu uznaným důvodem nabývání majetkových hodnot. [...] Jinými slovy řečeno, věcná legitimace (ať už aktivní či pasivní) v případě bezdůvodného obohacení získaného ve formě majetkového prospěchu z nepoctivých zdrojů je dána pouze mezi tím, kdo jej získal činností, s níž není spojován právem uznaný důvod nabývání hodnot, a tím, na jehož úkor byl majetkový prospěch takovým neuznaným způsobem získán. (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2008, sp. zn. 33 Odo 79/2006).

7. Novější judikatura dovodila, že „vzhledem k posunu hodnotového rámce, kdy ustanovení „starého“ práva v důsledku právní kontinuity nutno interpretovat v souladu s principy demokratického právního státu (nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 1993, Pl. ÚS 19/93, č. [14/1994](#) Sb.), dále z důvodu nezbytnosti vykládat ustanovení soukromého práva ve směru rozumného uspořádání vztahů ve společnosti a současně i s odvoláním na zásadu, že nikdo nemůže mít prospěch z vlastního nezákonného nebo nepoctivého jednání (srov. i § 6 odst. 2 návrhu občanského zákoníku, zveřejněného na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti), [...] majetkový prospěch z nepoctivých zdrojů ve smyslu § 451 odst. 2 obč. zák. získá (bez ohledu na to, zda došlo k plnění) i ten, kdo užíval či si přisvojil hodnoty vyhrazené podle práva jinému, zejména nepočínal-li si v dobré víře (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2008, sp. zn. 28 Cdo 964/2008, publikovaný v časopise Právní rozhledy č. 23/2008).

8. Užije-li tedy někdo podobizny, obrazového či zvukového snímku fyzické osoby k jiným účelům, než zahrnutým do tzv. zákonných licencí podle § 12 odst. 2 a 3 obč. zák., bez souhlasu dotčené osoby, získává hodnotu vyhrazenou podle práva dotčené osobě způsobem, který právní řád neuznává. Takové užití je proto nepoctivým zdrojem a tomu, kdo podobiznu nebo jiný statek chráněný citovaným ustanovením bez souhlasu dotčené osoby použije, vzniká na úkor dotčené osoby bezdůvodné obohacení z nepoctivých zdrojů.

c) Nepoctivost zdroje obohacení.

9. Nepoctivost zdroje obohacení první žalované dovozují dovolatelé ze zásahu do jejich osobnostního práva, resp. z neoprávněného užití jejich jmen a podob v reklamě. První žalovaná namítala, že její jednání spadá pod tzv. zpravodajskou licenci podle § 12 odst. 3 obč. zák. Pokud by tomu tak bylo, užila by první žalovaná podobizen žalobců v souladu s právem a o bezdůvodné obohacení z nepoctivých zdrojů by se nejednalo.

10. Podle § 12 odst. 3 obč. zák. [p]odobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy [...] mohou bez svolení fyzické osoby pořídit a použít přiměřeným způsobem též pro [...] tiskové [...] zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.

11. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2739/2006, je „[n]ezadatelným právem fyzické osoby [...] svobodně se rozhodnout, zda zákonem chráněných osobnostních hodnot (zde její podobizny) bude využito např. pro komerční (reklamní) účely, tedy nad rámec zákonné licence stanovené v § 12 odst. 2 a 3 obč. zák. Pokud se tak stane bez souhlasu této osoby, jde zpravidla o zásah proti její chráněné osobnostní sféře se všemi atributy závažnosti, následně většinou odůvodňujícími i přisouzení satisfakce podle ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák.“ Na závěru, že užití podobizen, obrazových snímků a obrazových a zvukových záznamů pro reklamní účely je vybočením ze zákonné zpravodajské licence, se shoduje rovněž doktrína (srov. černý komentář, s. 181; červený komentář, s. 140; Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P. a kol. Ochrana osobnosti podle občanského práva, 3. vyd., Praha: Linde 1996, s. 318).

12. Excesem ze zpravodajské licence je rovněž situace, kdy podobizny a obrazové snímky fyzické osoby, pořízené původně bez vědomí dotčených osob pro účely zpravodajství, jsou později použity v reklamě. Zatímco zásah do osobnostního práva v podobě užití podobizen, obrazových či zvukových snímků pro účely zpravodajství je ospravedlněn zájmem „na informování veřejnosti o věcech oprávněného veřejného zájmu, včetně jejich kritického hodnocení“ (srov. černý komentář, s. 181), užití uvedených statků v reklamě se takto definovanému účelu výjimky vymyká. Reklama neslouží veřejné diskusi a svobodnému utváření názorů, nýbrž soukromému zájmu, jmenovitě zájmu na udržení či zvýšení prodejnosti výrobku či služby.

13. Zvláštní pozornost je třeba věnovat případu, kdy předmětem reklamy je právě časopis (noviny, televizní pořad apod.), který zpravodajství poskytuje. Podle názoru Nejvyššího soudu lze pod zpravodajskou licenci zahrnout rovněž přiměřený způsob propagace vydávaného periodika. Má-li být totiž naplněn shora uvedený účel zpravodajství, musí být veřejnosti poskytnuta možnost zjistit, že zpravodajství je poskytováno a jaký je jeho obsah. Lze tedy připustit, aby vydavatel propagoval vydávané periodikum např. poukazem na titulky či obsah článků v něm obsažených nebo vyobrazením titulní strany časopisu, a to i za situace, kdy na titulní straně je podobizna osoby, o níž je v propagovaném vydání poskytováno zpravodajství. V souladu s principem proporcionality se však i v této situaci musí šetřit práva takové osoby. Rozsah použití podobizen v reklamě na předmětné periodikum proto nesmí překročit míru potřebnou pro informování veřejnosti o obsahu periodika. Ze zpravodajské licence však zjevně vybočuje jednání, kdy vydavatel soustavně využívá popularity určité osoby a cíleným používáním jejích podobizen v reklamě se snaží o zvýšení prodejnosti periodika, neboť v takovém případě se vytrácí účel informování veřejnosti o obsahu časopisu a zůstává pouze snaha o zvýšení zisku jeho vydavatele. Posledně popsaná situace přitom nastala v projednávané věci, kde se podle důkazů provedených soudem prvního stupně žalobci objevili v reklamě na časopisy vydávané žalovaným (jedná se o týdeníky) v období 3,5 roku 41krát.

14. Na shora uvedeném závěru nic nemění ani skutečnost, že žalobci jsou tzv. osobami veřejného zájmu, které musí akceptovat větší míru kritiky než jiní občané (srov. k tomu např. nálezy Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03, nebo ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03). Citovaný výklad osobnostních práv osob veřejného zájmu se totiž týká otázky, do jaké míry mají takové osoby povinnost snášet veřejnou kritiku a uveřejňování informací z jejich soukromého života, a to za účelem diskuse o věcech veřejných a svobodného utváření názorů. Ve smyslu předchozího odstavce se však předeslaný výklad na užití podobizen, obrazových či zvukových snímků osob veřejného zájmu v reklamě nevztahuje. „Lze proto pokládat za oprávněný požadavek, aby se dostalo finanční kompenzace tomu, jehož popularitu kdosi druhý využil k zvýšení svého zisku“ (srov. Hajn, P.: Umělci a sportovci v reklamě. Právní rozhledy č. 2/1995, str. 55-57).

15. Zcela bez významu pro posouzení nepoctivosti zdroje bezdůvodného obohacení je pak otázka, zda žalobci v reklamě aktivně vystupovali. Zásahem do osobnostního práva žalobců je totiž již samotné užití jejich podobizen bez jejich souhlasu v rozporu s § 12 obč. zák. Způsob užití může mít vliv nanejvýš na určení výše prospěchu, který tak první žalovaná na úkor žalobců získala.

16. Pro úplnost dovolací soud uvádí, že se v projednávané věci nezabýval posouzením, zda obsah předmětných čísel časopisů Pestrý svět a Rytmus života (resp. obsah předmětných článků a fotografií) zasáhl do práva žalobců na soukromí, popř. lidskou důstojnost, neboť uvedená otázka je pro posouzení nároku žalobců uplatněného v projednávané věci nerozhodná.

d) Odlišnost od nároku na přiměřené zadostiučinění podle § 13 odst. 2 obč. zák.

17. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1934/2001, publikované pod č. 78/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, je „sporné řízení ovládáno dispoziční zásadou, podle níž platí, že soud je vázán žalobou (dispoziční zásada se neuplatní pouze ve věcech vyjmenovaných v ust. § 153 odst. 2 o. s. ř.), tedy tím, jak žalobce vymezil předmět řízení; nárok uplatněný žalobou je vymezen vylíčením rozhodujících skutkových okolností a žalobním návrhem (petitem). Právní kvalifikace nároku, i když je v žalobě uvedena, není pro soud závazná a soud je při rozhodování vázán zjištěným skutkovým stavem, ne však tím, jak účastník řízení skutkový stav právně posuzuje.“

18. Podle § 13 odst. 1 obč. zák. [f]yzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. dále rozvádí, že [p]okud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

19. Podle § 16 obč. zák. kdo neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti způsobí škodu, odpovídá za ni podle ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti za škodu.

20. „Ustanovení § 16 [obč. zák] se sice zmiňuje jen o nedotčené odpovědnosti za škodu, nicméně platí, že nedotčen zůstává též závazek vydat bezdůvodné obohacení [...], jehož bylo dosaženo neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti“ (srov. červený komentář, s. 172, obdobně i černý komentář, s. 225). Oba komentáře se přitom shodují v tom, že odpovědnosti za nemajetkovou újmu [byť nahrazovanou v určitých případech v penězích] a za újmu majetkovou [za škodu nebo bezdůvodné obohacení] se navzájem nevylučují, nýbrž uplatňují se souběžně vedle sebe a nezávisle na sobě. Každý z odpovědnostních důvodů totiž spočívá na jiných skutkových okolnostech a slouží k nahrazení jiného druhu újmy, byť obě újmy vznikly na základě téhož jednání. Odpovědnost za zásah do práva na ochranu osobnosti ve smyslu § 13 obč. zák. je založena již zásahem samým, jestliže na straně postiženého způsobil nemajetkovou újmu, bez ohledu na to, zda se zásah nějak projevil v majetkové sféře postiženého či původce zásahu. Naopak v případě odpovědnosti za bezdůvodné obohacení je podmínkou vzniku nároku neoprávněné zvětšení majetku obohaceného na úkor jiné osoby, přičemž zásah do práva na ochranu osobnosti je toliko důvodem neoprávněnosti zvětšení majetku obohaceného, resp. zakládá nepoctivost zdroje obohacení ve smyslu § 451 odst. 2 i.f. o.s.ř. Protože pak každý z uvedených nároků nahrazuje jiný druh újmy, nemá výše bezdůvodného obohacení vliv na výši přiměřeného zadostiučinění a naopak (srov. červený komentář, s. 171).

21. V projednávané věci žalobci netvrdili, že by užitím jejich jmen a podobizen reklamě byla ve značné míře snížena jejich důstojnost nebo vážnost ve společnosti a ani žalovanou částku neodvozovali od závažnosti zásahu do jejich osobnostního práva tak, aby výše náhrady za nemajetkovou újmu byla této závažnosti přiměřená. Žalobci naopak od počátku (tj. již v žalobě) tvrdili, že užíváním jejich jmen a podob v reklamě vzniká žalovaným majetkový prospěch spočívající v tom, že žalobcům nehradí úplatu za takové užití obvyklou, a rovněž žalovaná částka je již v žalobě odvozena od obvyklé výše takové úplaty. Na základě žalobních tvrzení proto nelze žalovanou částku přiznat jako náhradu za nemajetkovou újmu ve smyslu § 13 odst. 2 obč. zák.

22. Ze shora uvedeného tak plyne, že odvolací soud věc nesprávně právně posoudil, když dovedl, že žalobci se měli domáhat satisfakce v souvislosti se zásahem do osobnostních práv, nikoli však plnění z bezdůvodného obohacení.

e) Odlišnost od nároku na náhradu škody.

23. Dle § 420 odst. 1 obč. zák. „[k]aždý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.“ Současně dle § 442 odst. 1 obč. zák. se hradí „skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk).“ Skutečnou škodou se přitom rozumí újma spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného, zatímco ušlý zisk představuje nenastalé zvětšení majetku poškozeného, které bylo možno – kdyby nebylo škodné události – důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí. (srov. stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70, publikované pod č. 55/1971 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

24. V projednávané věci nelze dovést vznik škody. Žalobci totiž netvrdí, že by se v důsledku zásahu do jejich osobnostního práva zmenšil jejich majetkový stav, ani že by se v příčinné souvislosti se zásahem nezvětšil jejich majetek, ačkoli – kdyby zásahu nebylo – by takové zvětšení bylo možno s ohledem na pravidelný běh věcí očekávat. Žalobci naopak tvrdí, že se domáhají náhrady za neoprávněné užívání jejich podobizen, neboť k němu neudělili souhlas. Náhrada za neoprávněné užívání hodnoty, která podle práva náleží jinému (ať se jedná o věc, právo k předmětu průmyslového vlastnictví, nebo právo udělovat souhlas k použití vlastní podobizny) není škodou, nýbrž bezdůvodným obohacením.

f) Závěr.

25. Na základě uvedené argumentace odvolací soud uzavírá, že první žalovaná tím, že bez souhlasu žalobců užila jejich podobizen a obrazových snímků v reklamě, získala na úkor žalobců bezdůvodné obohacení z nepoctivých zdrojů. Pro úplnost odvolací soud uvádí, že při určení výše bezdůvodného obohacení je třeba postupovat analogicky k určování výše bezdůvodného obohacení získaného neoprávněným užíváním cizí věci (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 06. 1999, sp. zn. 25 Cdo 2578/98, uveřejněný pod č. 53/2000 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 28 Cdo 1526/2009). Výše bezdůvodného obohacení se proto určí s ohledem na výši úplaty, která se osobám v postavení žalobců za užití jejich podobizen v reklamě běžně poskytuje, s přihlédnutím k rozsahu a specifickým okolnostem užití (např. ke skutečnosti, že vedle podobizen žalobců byly v předmětných reklamních spotech užity i podobizny dalších osob). S ohledem na argumentaci uvedenou shora sub d) je naopak pro stanovení výše bezdůvodného obohacení nerozhodná skutečnost, že k užití podobizen došlo neoprávněně.

Z uvedených důvodů Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu bez jednání (§ 243a odst. 1 o.s.ř.) podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o.s.ř. v rozsahu napadeném podaným dovoláním (§ 242 odst. 1 o.s.ř.), tj. ve vztahu k první žalované, zrušil. Protože důvody, pro které byl rozsudek odvolacího soudu zrušen, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud ve stejném rozsahu i jeho rozsudek (§ 243b odst. 3 o.s.ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

(zdroj: www.nsoud.cz)

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušeni řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)